

Realitatea Economică este o publicație economică trimestrială ce identifică cele mai importante evoluții economice și politice. Cititorii săi sunt jurnaliști economici, decidenți de politici, reprezentanți ai companiilor locale, străine și ai băncilor comerciale, precum și a instituțiilor internaționale, ambasadelor și partidelor politice.

Acronimele și abrevierile utilizate:

f-a-p – față de anul precedent; f-t-p – față de trimestrul precedent; f-l-p – față de luna precedentă; f-s-a – față de sfârșitul anului precedent; s-p – sfârșit de perioadă; T1:18 – trimestrul unu 2018; Ian:18 – ianuarie 2018; BNS – Biroul Național de Statistică; ANOFM – Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă; BNM – Banca Națională a Moldovei; MDL – leul moldovenesc; ISD – investiții străine directe; p.p. - puncte procentuale.

EXPERT-GRUP este un centru analitic independent (eng: think-tank), specializat în cercetări economice și de politici publice. Ne poziționăm ca un centru analitic neutru din punct de vedere politic și ideologic și nu reprezentăm interese economice, corporative sau politice. Misiunea organizației este de a promova interesul public și a elabora soluții eficiente și inovatoare pentru dezvoltarea Republicii Moldova. Pentru a îndeplini acest deziderat nobil, Expert-Grup oferă mediul instituțional și creativ necesar pentru manifestarea gândirii libere și netriviale, ceea ce permite organizației să fie un lider în furnizarea de analize nepărtinitoare.

Date de contact:

Republica Moldova, mun. Chișinău
str. Pușkin, 45, et. 2, MD-2005
Telefon: +373 22 929 994
Email: info@expert-grup.org

Indicele de Alertă Timpurie (IAT)

IAT este format prin agregarea a opt indicatori: temperatura medie a aerului, cantitatea precipitațiilor, exportul de mărfuri, transferurile în favoarea persoanelor fizice, creditele noi acordate persoanelor juridice, transportul de mărfuri, încasările din prime de asigurare obligatorie de asistență medicală, cheltuielile bugetare. Mai multe detalii privind metodologia de calcul pot fi găsite pe pagina [EXPERT-GRUP](#).

Autori:

Adrian Lupușor,
Alexandru Fala,
Dumitru Pîntea,
Iurie Morcoteț,
Vadim Gumene.

Finanțat de Guvernul Suediei

Evoluția Indicelui de Alertă Timpurie (IAT)

În pofida unei stabilizări economice după o perioadă de decelerare, în a doua jumătate a anului condițiile economice s-ar putea înrăutăți.

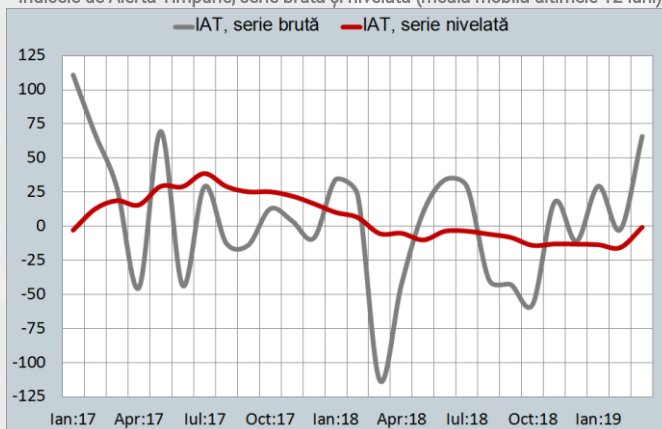
În primele luni ale anului curent, observăm o anumită modificare în evoluția Indicelui de Alertă Timpurie

(IAT), calculat trimestrial de către Expert-Grup. După o lungă perioadă de scădere, indicele și-a schimbat traiectoria și a început să crească. Astfel, mai mulți indicatori economici monitorizați prezintă anumite evoluții pozitive, însă riscurile persistă. În particular, în T1:19 exportul de mărfuri și-a reluat creșterea după ce la finele anului 2018 s-a înregistrat o scădere. De asemenea, în T1:19 se atestă o accelerare a creditării sectorului privat, iar în contextul campaniei electorale Guvernul a majorat cheltuielile bugetare cu anumite efecte pozitive, dar temporare, asupra consumului și creșterii economice. Drept urmare, anticipăm că în prima jumătate a anului se va păstra o traiectorie pozitivă: în T1:19 Produsul Intern Brut ar putea crește în jur de 4% f-a-p, iar în T2:19 avansarea ar putea depăși nivelul de 5%.

Totodată, persistă o serie de riscuri pentru creșterea economică, pe fundalul evoluțiilor externe și efectelor adverse ale politicilor expansioniste promovate de Guvern în context electoral. Începând cu Aug:18 transferurile migranților moldoveni de peste hotare sunt în scădere. Reducerea influxului de valută în paralel cu un deficit înalt al balanței comerciale a determinat deprecierea monedei naționale. Deprecierea a fost stimulată și de creșterea cheltuielilor bugetare în context electoral, care au stimulat cererea internă, ceea ce a determinat creșterea importului și, implicit, a deficitului balanței comerciale. Această evoluție, împreună cu recolta redusă la mai multe culturi agricole în 2018, vor alimenta dinamica inflaționistă în 2019, fapt ce va genera provocări importante pentru banca centrală. Rata anuală a inflației a crescut de la 2,2% în Ian:19 la 3,2% în Apr:19, iar până la finele anului aceasta ar putea crește până la 8-9%. Este necesar să remarcăm faptul că pe lângă presiunile inflaționiste, politicile expansioniste ale Guvernului vor determina și creșterea deficitului bugetar – evoluție vizibilă, deja, în T1:19. Sporirea riscurilor inflaționiste și dezechilibrarea finanțelor publice ar putea determina aplicarea unor politici economice mai dure în perioada post-electorală: majorarea unor taxe și/sau impozite, reducerea cheltuielilor bugetare și/sau creșterea împrumuturilor guvernamentale de la bănci, cu efecte asupra creșterii costurilor deservirii datoriei de stat interne și repercusiuni asupra creditării sectorului real. Aceste evoluții vor avea efecte adverse asupra dinamicii economice, care ar putea încetini în a doua jumătate a anului 2019 și pe parcursul anului 2020.

Perpetuarea instabilității politice constituie un alt factor de risc pentru creșterea economică. Cauza ține de suspendarea multor proiecte investiționale private și a partenerilor de dezvoltare, până la formarea noului Guvern, precum și de amânarea reformelor și măsurilor de stabilizare economică necesare în perioada post-electorală.

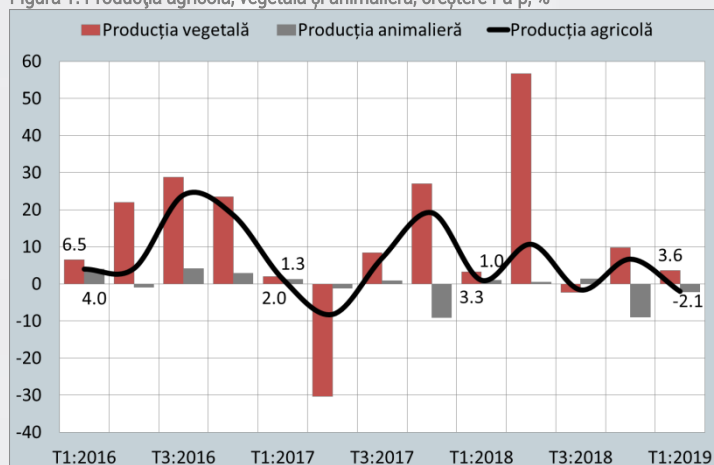
Indicele de Alertă Timpurie, serie brută și nivelată (media mobilă ultimele 12 luni)

Sursa: BNM, BNS, calcule EG

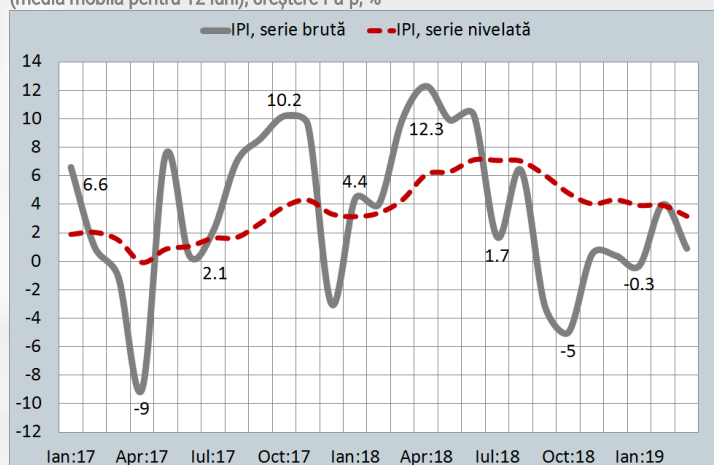
Principalele tendințe economice în Ian-Apr:19

Figura 1. Producția agricolă, vegetală și animalieră, creștere f-a-p, %

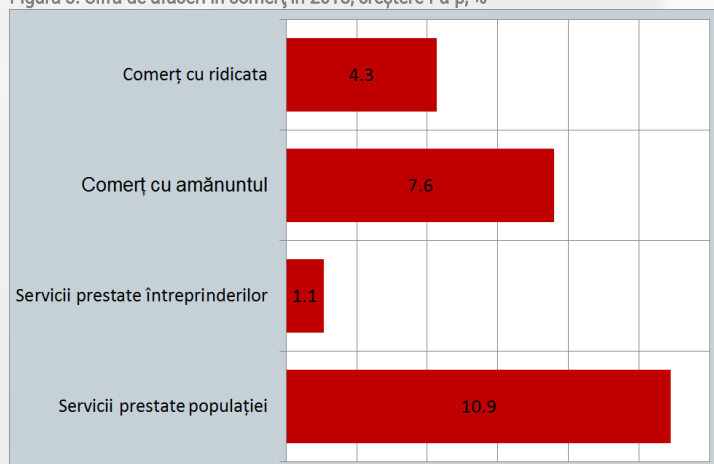
Sursa: BNS, calculele EG

Figura 2. Indicele Producției Industriale (IPI), serie brută și serie filtrată (media mobilă pentru 12 luni), creștere f-a-p, %

Sursa: BNS, calculele EG

Figura 3. Cifra de afaceri în comerț în 2018, creștere f-a-p, %

Sursa: BNS, calculele EG

AGRICULTURA

În T1:19, diminuarea producției agricole cu 2% f-a-p a fost influențată de comprimarea sectorului zootehnic cu 2,1% f-a-p. În T1:19, 99% din producția agricolă a fost reprezentată de producția animalieră. Contractarea sectorului zootehnic s-a manifestat prin reducerea producției de carne (-3,2% f-a-p) și de lapte (-0,5 f-a-p). Descreșterea producției animaliere a fost determinată de reducerea efectivului de animale de toate speciile, cu excepția porcinelor. Totodată, în T1:19 producția vegetală s-a mărit cu 3,6% f-a-p.

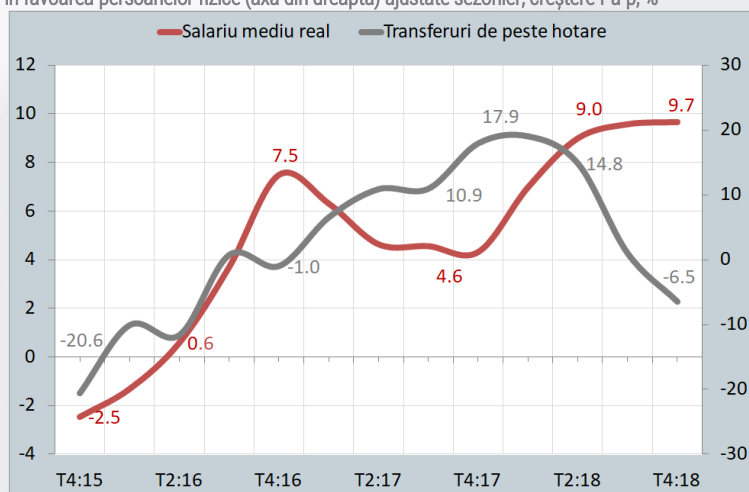
INDUSTRIA

Activitatea industrială încetinește. În T1:19 producția industrială a crescut marginal, iar avansarea a constituit doar 1,5% f-a-p. Sectorul energetic s-a comprimat cu 2,1% f-a-p și a „tras în jos” evoluția producției industriale. De cealaltă parte, cea mai mare creștere (80,2% f-a-p), s-a atestat în industria extractivă. În industria prelucrătoare volumul producției s-a mărit cu doar 1,7% f-a-p, preponderent grație sectorului automotive și a produselor din cauciuc și mase plastice.

COMERȚ INTERN CU BUNURI ȘI SERVICII

În 2018 comerțul intern a cunoscut o dinamică pozitivă datorită sporirii cereri. Atât livrarea de bunuri, cât și cea de servicii a fost în creștere. În 2018 cea mai mare majorare a cifrei de afaceri s-a înregistrat în cazul serviciilor prestate populației. În comerțul cu ridicata și cu amănuntul, la fel, s-au atestat creșteri, însă avansările au fost mai mici. Totodată, rezultatul financiar aferent serviciilor oferite întreprinderilor a cunoscut o creștere marginală. În 2019, dinamica ar putea decelera, pe fundalul încetirii prognozate a creșterii economice.

Figura 4. Salariul mediu real (axa din stânga) și transferurile de peste hotare în favoarea persoanelor fizice (axa din dreapta) ajustate sezonier, creștere f-a-p, %

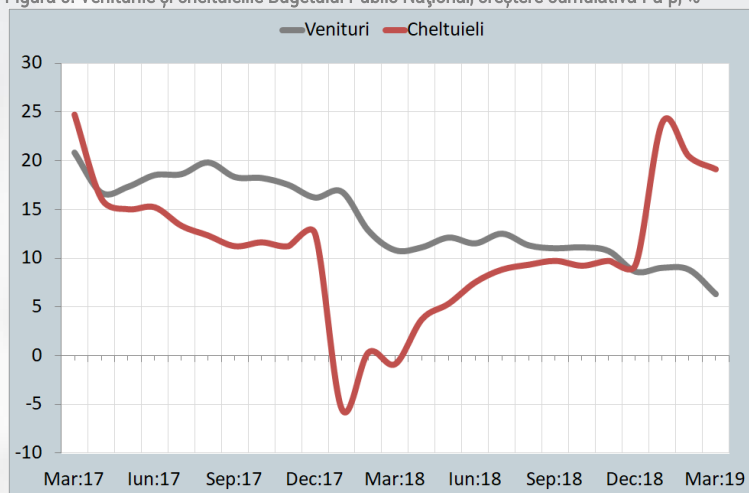
Sursa: BNS, calculele EG

VENITURILE ȘI CHELTUIELILE POPULAȚIEI

Ritmurile de creștere a veniturilor populației s-au temperat către finele anului 2018.

Temperarea creșterii veniturilor agregate a fost cauzată de diminuarea transferurilor de peste hotare în favoarea persoanelor fizice, deși deprecierea MDL a atenuat aceste efecte. Dimpotrivă, salariile au manifestat ritmuri accelerate de creștere până la finele anului, dar acest avânt are un caracter mai curând conjunctural decât durabil (creșterea salariilor este mai rapidă decât productivitatea muncii).

Figura 5. Veniturile și cheltuielile Bugetului Public Național, creștere cumulativă f-a-p, %

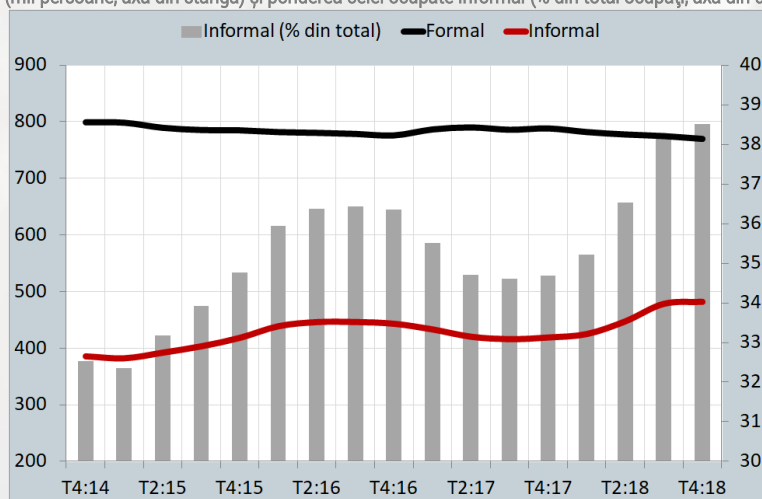
Sursa: Ministerul Finanțelor

FINANȚE PUBLICE

La începutul 2019 finanțele publice au început să resimtă impactul inițiativelor electorale din anul precedent.

Ratele de creștere a veniturilor bugetare s-au temperat semnificativ, preponderent din cauza reformei fiscale de diminuare a impozitelor. În același timp, cheltuielile au înregistrat în primele luni ale 2019 ritmuri de creștere de două cifre, inclusiv din cauza reformei salarizării, care a implicat creșterea substanțială a cheltuielilor de personal în sectorul public.

Figura 6. Dinamica ajustată sezonier a populației ocupate formal și informal (mii persoane, axa din stânga) și ponderea celei ocupate informal (% din total ocupați, axa din dreapta)

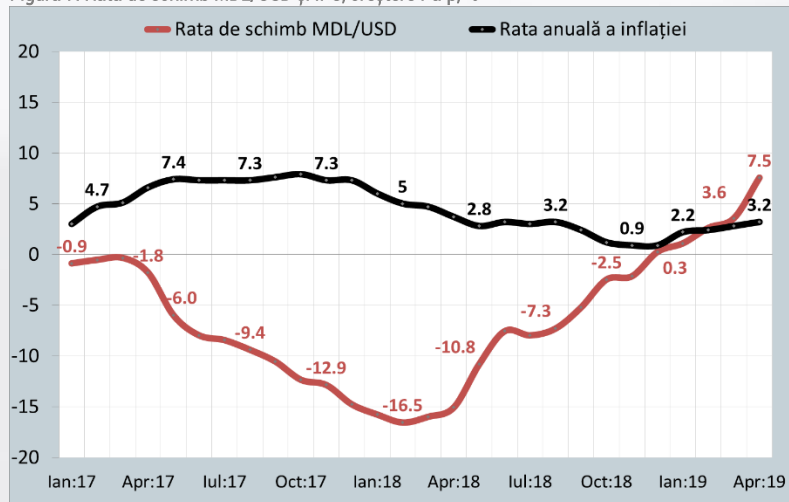

Sursa: BNS, calculele EG

PIAȚA MUNCII

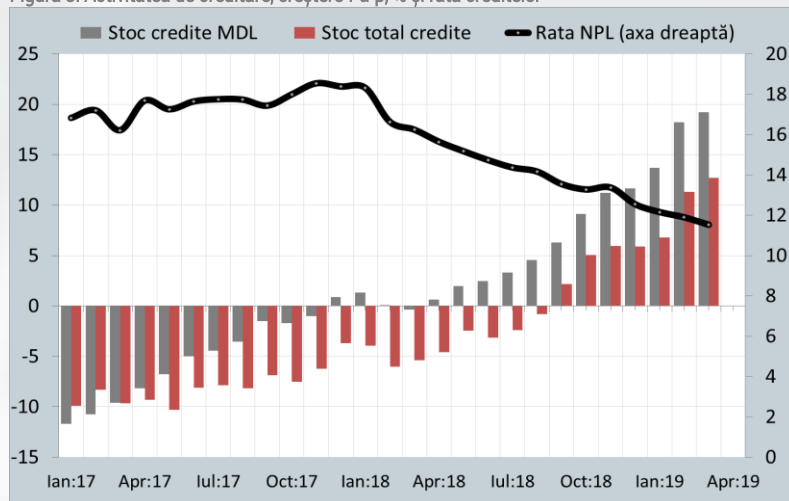
Piața muncii este caracterizată de o expansiune rapidă a ocupării, dar preponderent din contul celei informale. În anul 2018, rata de ocupare (42%) și de șomaj (3%) au atins cele mai bune valori din ultimii zece ani. Dinamica ocupării informale a continuat însă să joace rolul principal în această performanță. În anul 2018 ponderea ocupării informale în totalul populației ocupate a atins cele mai înalte valori din ultimul deceniu de 38%.

Figura 7. Rata de schimb MDL/USD și IPC, creștere f-a-p, %+

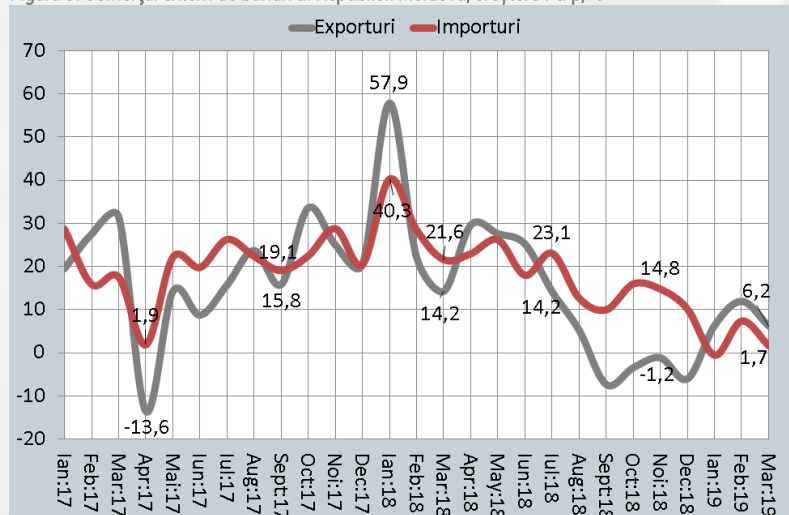
Sursa: BNM, BNS, calculele EG

Figura 8. Activitatea de creditare, creștere f-a-p, % și rata creditelor

Sursa: BNM, calculele EG

Figura 9. Comerțul extern de bunuri al Republicii Moldova, creștere f-a-p, %

Sursa: BNS

PREȚURI ȘI POLITICĂ MONETARĂ

După traiectoria descendentă din anul precedent, începând cu luna ianuarie 2019 inflația anuală revine pe un trend ascendent. Creșterea prețurilor la produse alimentare sau cele la carburanți din ultimile săptămâni determină așteptări inflaționiste mai mari pentru restul anului 2019. Mai mult ca atât, și deprecierea leului moldovenesc provoacă anumite îngrijorări în societate. Astfel, apariția unui decalaj negativ între cererea și oferta de valută, și aprecierea monedei euro pe piețele internaționale determină fluctuații puternice ale cursului MDL/USD.

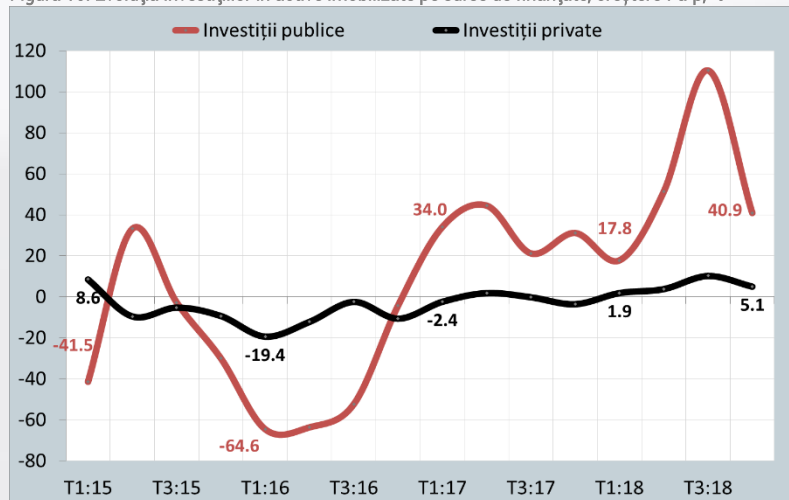
SISTEMUL BANCAR

După 3 ani de evoluții anemice, funcția de intermediere a băncilor tinde să se amelioreze. Chiar și așa, creșterea stocului de credite este susținută în special de persoanele fizice, în timp ce agenții economici se arată în continuare reticenți în ceea ce privește procesul investițional și finanțarea bancară. Drept urmare, resursele creditare migrează tot mai mult către ramuri cu impact modest asupra calității creșterii economice, cum ar fi creditele de consum sau cele pentru procurarea imobilului.

COMERȚ EXTERIOR

Structura fluxurilor comerciale confirmă perpetuarea carențelor de competitivitate. Creșterea exporturilor a fost determinată în cea mai mare parte de sporirea capacităților de producere a industriilor care activează în lohn (în special, industria automotive), precum și a unor produse agroalimentare (cereale și semințe oleaginoase) cu o valoare adăugată destul de joasă. De cealaltă parte, majorarea prețurilor la combustibilii minerali a determinat o anumită creștere a importurilor în 2019. Totuși, pe fundalul deprecierei monedei naționale și încetinirii consumului, încetinește și creșterea importurilor.

Figura 10. Evoluția investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare, creștere f-a-p, %

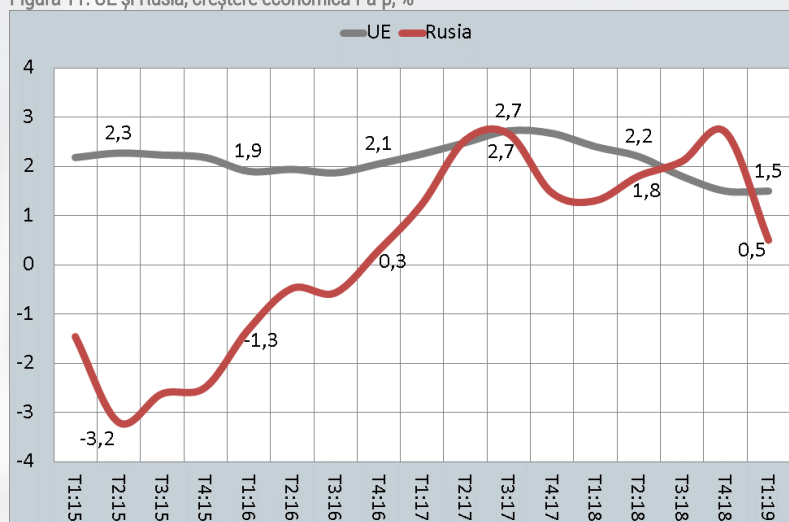

Sursa: BNS, calculele EG

ACTIVITATEA INVESTIȚIONALĂ

După o perioadă de stagnare, sfârșitul anului 2018 înregistrează o dinamizare a procesului investițional. Totuși, formarea brută de capital fix este în mare măsură determinată de programele de investiții publice, unele din acestea având o puternică tentă electorală (ex. programul "Drumuri bune"). De cealaltă parte, firmele prezintă în continuare o oarecare doză de precauție, rezultate palpabile ale refizei fiscale încă lăsându-se așteptate.

Figura 11. UE și Rusia, creștere economică f-a-p, %

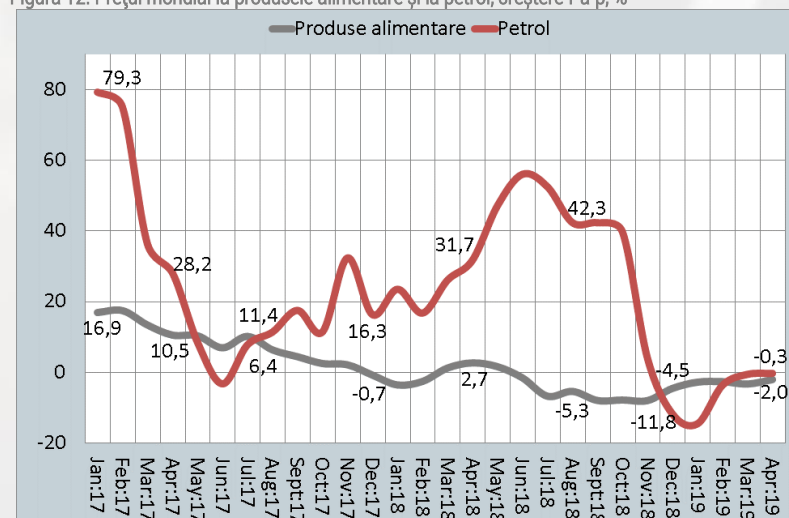

Sursa: EUROSTAT, Serviciul Federal al Statisticii din Rusia

MEDIUL EXTERN

Mediul extern indică asupra unei încetiniți economice. Economia Rusiei a înregistrat cea mai mică rată de creștere din ultimele 16 luni, fiind influențată de majorarea TVA și accelerarea inflației, fapt ce a afectat negativ consumul populației. Similar, într-un mediu extern mai puțin favorabil, economia europeană a pierdut din avans, fiind afectată în mare parte de încetinirea așteptată a economiei Chinei, turbulențele politice interne și protecționismului în creștere la nivel mondial.

Figura 12. Prețul mondial la produsele alimentare și la petrol, creștere f-a-p, %

Sursa: FAO, FMI

PIEȚELE GLOBALE

Prețul petrolului a început din nou să crească, fiind influențat de menținerea limitelor de producție în cadrul OPEC, situația economică din Venezuela și sancțiunile contra Iranului. Majorarea dată a determinat și creșterea prețului la zahăr, prin sprijinirea producerii locale a etanolului în Brazilia (în detrimentul exportului). De asemenea, au crescut și prețurile la produsele lactate și carne, în contextul secetei înregistrate în Oceania și răspândirii pestei porcine africane. Prețurile la cereale și uleiuri vegetale au scăzut odată cu perspectivele favorabile de recoltare în anul curent.

EVOLUȚIA POLITICII	COMENTARIU EXPERT-GRUP
30 decembrie 2018. Guvernul Federației Ruse a adoptat un nou act normativ care face referință la 5 categorii de produse de origine moldovenească care vor beneficia de aplicarea unei taxe vamale de „0%” la importul în Federația Rusă.	Relațiile comerciale între Republica Moldova și Federația Rusă de mai mult timp se află într-o zonă de incertitudine, unde ultima poate în orice moment să genereze noi „surprize” ce vizează exporturile moldovenești. De cele mai multe ori, însă, aceste inițiative survin fie în momentul apariției necesității de a penaliza acțiunile necoordonate ale autorităților de la Chișinău (cum ar fi semnarea Acordului de Asociere cu UE), fie în cazul susținerii demonstrative a unor exponenți politici autohtoni. Astfel, evoluția dată din domeniul cooperării comerciale între Republica Moldova și Federația Rusă (ce vizează scutirea de plata taxelor vamale pentru anumite produse moldovenești) se încadrează perfect în logica enunțată, iar acest act de „bunavoință” din partea Federației Ruse nu a inspirat prea multă încredere în contextul unei perioade electorale. Mai mult ca atât, în pofida agitației generate de această inițiativă, efectul economic net ar putea fi unul limitat (în condițiile în care celelalte componente rămân intacte), în special ținând cont că aceasta are un caracter temporar (doar pentru 1 ianuarie – 30 iunie 2019) și vizează categoriile de produse cu caracter sezonier. Mai exact, sub aspectul amplitudinii inițiativei date, aceasta s-ar reflecta asupra a 41% din totalul exporturilor anuale cu astfel de produse destinate pieței Federației Ruse (având ca perioadă de referință exporturile din perioadele similare ale anilor 2015-2017). Iar în termeni absoluți, inițiativa dată exprimată în valoarea taxelor vamale, care nu vor fi achitate în perioada scutirii (adică 1 ianuarie – 30 iunie 2019) se poate ridica la maxim 3 mil. USD (având aceeași perioadă de referință a anilor 2015-2017). Însă, evoluția exporturilor principalelor categorii de produse vizate de scutiri de plata taxelor vamale indică clar asupra faptului că nu taxele vamale sunt cea mai mare problemă a producătorilor, ci modul netransparent de admitere (formarea listelor) doar a anumitor companii pentru efectuarea exporturilor în Federația Rusă, fapt ce permite infiltrarea intermediarilor în canalele de distribuție (cu impact asupra prețurilor de achiziție). În aceste condiții, ar fi mai apreciabilă schimbarea retoricii în discuțiile cu Federația Rusă anume pe această dimensiune.
7 martie. Guvernul și-a asumat răspunderea în fața Parlamentului pentru nouă proiecte de legi cu impact economic și fiscal.	În primul rând trebuie de menționat că există semne de întrebare privind procedura de asumare a răspunderii. Conform Constituției Guvernul își asumă răspunderea în fața Parlamentului. Însă, pe data de 7 martie 2019 noul Parlament nu era constituit, ori după alegerile din 24 februarie mandatele noilor deputați încă nu erau validate. Acest fapt s-a întâmplat pe 9 martie 2019. Guvernul și-a asumat răspunderea și pentru legi ce au drept scop majorarea cheltuielilor bugetare cu caracter social. De exemplu, s-a propus modificarea „Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii” prin introducerea unei noi formula de indexare a pensiilor. Noua abordare

EVOLUȚIA POLITICII	COMENTARIU EXPERT-GRUP
	presupune că pensiile vor fi indexate cu valoarea medie a inflației pe ultimii 3 ani. Conform vechii formule la indexare se lua în considerație doar inflația din anul trecut. De asemenea a fost înaintat „Proiectul de lege cu privire la acordarea suportului unic beneficiarilor de pensii și alocații sociale de stat”, ce prevede că beneficiarilor de pensii stabilite al căror quantum lunar nu depășește 2000 de lei li se acordă un suport unic în sumă de 600 de lei. În contextul evoluțiilor bugetare recente asumarea răspunderii de către Guvern îngrijorează. În T1:19 se atestă o temperare a ritmului de creștere a veniturilor bugetare în termeni reali (ce ține cont de rata inflației). Astfel, în Ian:19 creșterea a constituit 6,7% f-a-p, în Feb:19 majorarea a reprezentat 6% f-a-p, iar în Mar:19, deja, a fost consemnată o ușoară scădere cu 0,2% f-a-p. În același timp, deși se atestă o reducere a ritmului real de creștere a cheltuielilor, acesta rămâne cu mult mai înalt decât creșterea veniturilor. Astfel, între Ian:19 și Mar:19 majorarea cheltuielilor s-a redus de la 21,2% la 13,7% f-a-p. Este evident că modificările legislative propuse vor duce la sporirea cheltuielilor publice și vor crea o presiune suplimentară asupra echilibrului bugetar.
7 martie. Guvernul prin angajarea răspunderii modifică Legea privind achizițiile publice pentru a exclude obligativitatea procurării medicamentelor și dispozitivelor medicale în cadrul sistemului MTender.	Începând cu 01.10.2018 pentru autoritățile contractante din Republica Moldova a devenit obligatorie utilizarea noului Sistem informațional automatizat „Registru de stat al achizițiilor publice” MTender. Până în prezent funcționalitățile acestui sistem nu au fost dezvoltate suficient pentru a acoperi toate domeniile și particularitățile de achiziții publice. Din acest considerent, s-a decis să se facă excepție pentru Centrul pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate, care este responsabil de achiziționarea medicamentelor și dispozitivelor medicale. Conform deciziei aprobate pe 7 martie, utilizarea sistemului MTender va deveni obligatorie pentru această instituție începând cu 1 ianuarie 2021. Se presupune că până la această dată funcționalitățile sistemului MTender vor fi ajustate. Problema fundamentală însă nu este excepția per se pentru medicamente și dispozitive medicale, dar gradul de implementare și perspectivele sistemului MTender. În primul rând, există în continuare incertitudine în privința implementării sistemului Mtender deoarece, pe lângă deficiențele tehnice actuale, nu se aprobă la timp actele normative ce ar asigura o activitate normală a sistemului electronic de achiziții publice. De exemplu, după aprobarea conceptului tehnic MTender în august 2018, Guvernul urma să aprobe încă trei regulamente importante. Au fost aprobate doar două, iar Regulamentul privind Metodologia de calculare și aplicare a tarifelor la utilizarea MTender nu a fost aprobat până la momentul actual. Astfel, activitatea platformelor private și stabilirea unor plăți de către acestea pentru participarea în achiziții are un caracter incert fără Regulamentul menționat. În al doilea rând, aprobarea excepției pentru medicamente și dispozitive medicale va îngreuna transparența în acest domeniu. Excepția, deși argumentată din punct de vedere a deficiențelor tehnice de organizare a procedurilor de achiziții în MTender, nu trebuia să se extindă și asupra aspectelor de transparență. Ar fi fost recomandabil ca pentru perioada de

EVOLUȚIA POLITICII	COMENTARIU EXPERT-GRUP
	tranziție până la 1 ianuarie 2021 să fie publicate în MTender contractele și informația relevantă achizițiilor de medicamente și dispozitive medicale. Deci, MTender trebuia să funcționeze în această perioadă cel puțin ca un registru a procedurilor de achiziții publice pentru medicamente și dispozitive medicale, fapt ce ar fi asigurat transparența în domeniu. Finalmente, rămâne nerezolvată problema integrării contractelor de valoare mică în MTender. La finele anului precedent pragurile pentru contractele de valoare mică au fost dublate, dar nu s-a stabilit obligativitatea aplicării MTender pentru aceste contracte. În același timp, evidența și monitorizarea contractelor de valoare mică rămâne veriga slabă a sistemului de achiziții publice în Republica Moldova, deoarece nu există un sistem de evidență veridică a lor. Astfel, lipsa obligativității MTender pentru contractele de valoare mică, cel puțin ca funcție de registru, va ridica riscurile de corupție în sistemul de achiziții publice în viitorul apropiat.
18 martie. În cadrul licitației cu strigare desfășurate pe piața reglementată a Bursei de Valori, Agenția Proprietății Publice a vândut 63,9% din acțiunile B.C. Moldindconbank.	Odată cu înstrăinarea unui pachet de acțiuni de 63,9% de la B.C. Moldindconbank către un investitor privat, procesul de transparentizare a acționarilor bancari s-a încheiat pentru toate băncile autohtone de importanță sistemică. Astfel, după ce Agenția Proprietății Publice a aplicat procedura de cumpărare, ulterior deetatzare a acțiunilor bancare (aceeași ca și în cazul B.C. Moldova-Agroindbank), acestea au fost vândute către singurul investitor care a obținut permisiunea prealabilă de la BNM. Este vorba de compania bulgară "DOVERIE UNITED-HOLDING AD" - entitate supravegheată de autoritățile financiare din Bulgaria cu activități în diverse domenii economice, printre care industria de construcții, cea farmaceutică sau asigurări. Prețul tranzacției se ridică la circa 764 milioane de lei, inclusiv cheltuielile suportate de Guvern aferente tranzacției de circa 4 milioane de lei. Fiind ultima opțiune pentru autorități, prin tranzacția dată a fost evitată procedura de achiziționare de către bancă a acțiunilor nevândute, ceea ce ar fi avut implicații majore asupra capacității băncii de a respecta limitele prudențiale în vigoare. Totodată, eliberarea de către banca centrală a permisiunii prealabile presupune faptul că au fost evaluate pozitiv toate aspectele ce țin de transparență, competență, reputație și mai ales cele ce se referă la proveniența mijloacelor bănești și capacitatea noului acționar de a susține banca cu capital suplimentar. Mai mult ca atât, în procesul de supraveghere regulatorul are la îndemână o serie de instrumente de intervenție mult mai solide decât acum câțiva ani, respectiv cele ce ținesc asigurarea unui mecanism eficient de guvernanță corporativă și responsabilizare a managerilor. Prin urmare, la moment există suficiente mecanisme de control a activității tuturor băncilor, inclusiv a celor de importanță sistemică cum e B.C. Moldindconbank.
5 mai. Biroul Național de Statistică a publicat datele privind evoluția inflației pe primele 4 luni ale anului 2019.	Datele prezentate indică asupra accelerării tendințelor inflaționiste. Deși în Ian-apr.19 rata anuală a inflației a fost sub limita inferioară a coridorului stabilit de BNM de 3,5%, în cazul menținerii tendinței către sfârșitul anului ritmul de creștere a prețurilor ar putea depăși nivelul superior al coridorului de 6,5%. Printre factorii ce vor influența dinamica pozitivă a inflației se

EVOLUȚIA POLITICII	COMENTARIU EXPERT-GRUP
	numără: deprecierea monedei naționale, majorarea prețurilor de import și creșterea prețurilor reglementate. În Ian-apr:19 cea mai mare creștere a prețurilor s-a atestat la cartofi (+30,7% f-a-p) și legume (+25,8 f-a-p). Parțial, această evoluție a fost determinată de condițiile climaterice nefaste ce au cauzat reducerea recoltei în 2018, atât în Republica Moldova, cât și în regiune. Astfel, în Moldova producția de cartofi a scăzut cu 11,3%, iar în cazul legumelor s-a atestat o reducere cu 7,4%. În Bielorusia, principalul exportator de cartofi în Republica Moldova, producția s-a diminuat cu 8,6%. Totodată, deși scumpirea cartofilor are la bază factori obiectivi, există suspiciuni privind nivelul exagerat al prețurilor. Nu este exclus că anumiți agenți economici au decis să profite de pe urma reducerii producției de cartofi și realizează acțiuni cu caracter anticoncurențial, incluzând în prețul la cartofi marje excesive de profit.
16 mai. Mai multe benzinării din țară au afișat, la data de 16 mai, prețuri mai mari pentru carburanți, unii petroliști majorând prețul vechi cu 5 la sută. Creșterea prețurilor la produsele petroliere a ajuns în vizorul Consiliului Concurenței, care s-a autosesizat și a declanșat o investigație pentru a stabili dacă a existat o înțelegere de cartel.	Deși, potrivit petroliștilor, creșterea a fost cauzată de creșterea prețurilor la benzină și motorină pe piețele externe și deprecierea leului moldovenesc în raport cu dolarul SUA, cauzele fundamentale sunt de altă natură. Întru executarea noilor prevederi incluse la finele anului 2018 în Legea nr.461 din 30.07.2001 privind piața produselor petroliere (care au intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 2019), Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) a aprobat, în luna martie a anului curent, o nouă Metodologie privind formarea și aplicarea prețurilor la produsele petroliere. Conform noii metodologii, petroliștii pot stabili și modifica de sine stătător prețurile de comercializare cu amănuntul a produselor petroliere principale și a gazului lichefiat reieșind din consumurile și cheltuielile aferente comercializării produselor respective, în conformitate cu standardele de contabilitate aplicabile, incluzând o rată de rentabilitate anuală care nu va depăși 10%. Însă, aceasta a fost aplicată abia acum, fapt ce a dus la majorarea prețurilor. Ezitarea din partea companiilor petroliere să majoreze prețurile imediat după aprobarea de către ANRE a noii metodologii trezește anumite nedumeriri, care ar putea indica interferența factorilor politici, având în vedere evoluțiile post-electorale. De fapt, prin aprobarea noii Metodologii s-a revenit la principiile precedente de reglementare a pieței produselor petroliere, care au fost aplicate în perioada anilor 2007-2016. De menționat că, această soluție s-a dovedit a fi una neviabilă în timp deoarece, de jure, aceasta avea drept scop menținerea unui nivel just al prețurilor care ar acoperi cheltuielile relevante, precum și o rată rezonabilă de rentabilitate. De facto, însă, în contextul curențelor cadrului concurențial, și a unei metodologii permissive, rentabilitatea raportată a companiilor era chiar inferioară limitei admise, iar plafonarea acesteia la limita maximă de 10% era una absolut inutilă. De altfel, problema consta în transparența redusă a cheltuielilor care se luau în considerare la calcularea prețului (practic orice cheltuieți puteau fi incluse în formula de calcul a prețurilor). De menționat că, anterior, anume acestea au reprezentat motivele schimbării cardinale a principiilor de reglementare a pieței date (prin aprobarea unei noi Metodologii în martie 2016), conform cărora ANRE

EVOLUȚIA POLITICII	COMENTARIU EXPERT-GRUP
	actualiza o dată la două săptămâni prețurile maxime de vânzare cu amănuntul, având la bază cotațiile medii Platts pentru benzină și motorină, costurile de tranzacționare aferente operațiunii de import, inclusiv costurile de transport și de asigurare, cota accizelor și cota taxei pe valoarea adăugată, precum și marja comercială specifică (care cuprinde valoarea cheltuielilor și profitul companiilor petroliere). Însă, grație aprobării unei marje comerciale specifice ce nu corespundea la acea etapă realităților economice, rezultatul aplicării acestei Metodologii nu a fost cel mizat. Iar după doi ani de aplicare a formulei date, s-au acutizat indignările consumatorilor față de evoluțiile ascendente a prețurilor la aceste produse, fapt ce a condus la "înghețarea" acestora în vara anului 2018. Ulterior, acestea fiind menținute artificial la un anumit nivel și nu mai urmau fluctuațiile de pe bursele internaționale (fapt ce corelează cu poziția expusă de petroliști). Prin urmare, pentru a garanta sustenabilitatea oricărui format de temperare a prețurilor la produsele petroliere (mărimea marjei comerciale, rentabilitatea maximă, etc.), acesta trebuie să satisfacă interesele minime ale tuturor părților implicate, fiind ancorat de perspectiva liberalizării totale a pieței date. Desigur, condiția de bază rezidând în excluderea carențelor existente în mediul concurențial și o analiză mai minuțioasă a practicilor existente în domeniul vizat din partea instituțiilor competente.
16 mai. În cadrul unui briefing de presă, guvernatorul BNM, Octavian Armașu a prezentat al doilea raport al inflației pentru anul 2019. Totodată, în cadrul aceleiași conferințe a fost prezentată și suma recuperată până la moment de pe urma fraudei bancare.	Conform prognozei BNM, rata anuală a inflației va crește până la finele anului curent urmând să depășească limita intervalului țintit. Creșterea inflației urmează a fi determinată de componentele IPC, în special de prețurile produselor alimentare, de inflația de bază și prețurile reglementate. De asemenea, și prețurile la combustibili ar putea crește, însă nu există premise externe pentru careva fluctuații semnificative. Pe acest fundal, BNM se așteaptă la un nivel al inflației de circa 8% pentru sfârșitul anului 2019 și începutul anului 2020. Asemenea așteptări inflaționiste fără îndoială va genera provocări importante pentru banca centrală care ar putea recurge la înăsprirea politicii monetare prin ridicarea nivelului ratei de bază. Situația dată va avea cu siguranță repercusiuni și asupra ratelor de dobândă în sensul creșterii acestora, atât la credite, cât și la depozite. Aceeași situație ar putea înregistra și ratele la creditele acordate prin programul "Prima casă". Chiar dacă guvernul anticipează deja o scumpire a creditelor și a redus recent marja maximă care poate fi aplicată de bănci (de la 3% la 2%) acesta nu are prea multe opțiuni odată cu creșterea ratei de referință calculată ca rata medie ponderată a dobânzilor la depozitele noi atrase în valuta națională cu termenul de la 6 la 12 luni. Din momentul lansării programului rata de referință a fost sub nivelul de 5% pe fondul unei conjuncturi macroeconomice favorabile și unei inflații reduse. Totuși, odată cu creșterea inflației până la un nivel de 8%, sunt puține șanse ca costurile de finanțare pentru bănci să rămână aceleași și mai ales ca deponenții să accepte rate real negative la depozite. Totodată, un subiect aparte al conferinței din 16 mai a fost prezentarea unor date statistice cu privire la recuperarea mijloacelor bănești de pe urma fraudei bancare. Astfel, după 4 ani și jumătate de la lansarea investigațiilor, au fost recuperate circa 2,285 mlrd. MDL, inclusiv 850 de

EVOLUȚIA POLITICII	COMENTARIU EXPERT-GRUP
	milioane de lei de la persoanele condamnate pentru fraudă bancară. Practic aici este vorba de mijloacele bănești încasate de pe urma înstrăinării acțiunilor de la B.C. Moldova-Agroindbank în T4:18 și B.C. Moldindconbank în T1:19 care au fost subiectul unor cauze penale. Totuși, de aici încolo nu este o perspectivă clară asupra recuperării celorlalte fonduri rămase în sumă de circa 11,8 mlrd.MDL și nici asupra responsabilizării tuturor persoanelor implicate în fraudă bancară. Mai mult ca atât, nici până astăzi nu cunoaștem cum au fost utilizați banii acordați de BNM celor 3 bănci, care a fost rolul celorlalte bănci implicate, sau cum au fost aplicate celebrele filtre menționate în ședința în care a fost acordată prima garanție de stat.

Anexe statistice

Tabelul 1. Principalii indicatori lunari

Indicatorul	Apr:18	Mai:18	Iun:18	Iul:18	Aug: 18	Sep:18	Oct:18	Noi:18	Dec:18	Ian:19	Feb:19	Mar:19	Apr:19
Producția industrială, creștere f-a-p, %	12,3	9,9	10,3	1,7	6,4	-3,1	-5	0,5	0,4	-0,3	4,0	0,9	n.a.
Comerțul cu amănuntul, creștere f-a-p, %	12,0	5,7	3,9	11,1	6,9	9,8	7,6	7,9	7,5	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Servicii prestate populației, creștere f-a-p, %	13,3	12,5	12	7,6	10,7	18,8	18,4	14,1	5,2	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Exportul de bunuri, creștere f-a-p, %	29,6	27,6	25,2	14,2	5,2	-7,4	-3,5	-1,2	-6,1	6,3	11,9	6,2	n.a.
Importul de bunuri, creștere f-a-p, %	23,0	26,2	18,0	23,1	12,7	10,0	16,0	14,8	10,2	-0,5	7,4	1,7	n.a.
Active oficiale de rezervă, milioane USD	2869,3	2846,5	2899,8	2970,4	2963,2	3021,2	3011,3	3014,6	2995,2	2908,6	2793,9	2824,3	n.a.
Venituri bugetare, creștere f-a-p, %*	11,1	12,1	11,5	12,5	11,3	11,0	11,1	10,7	8,6	9,0	8,8	6,3	n.a.
IPC, creștere f-a-p, %	3,7	2,8	3,2	3,0	n.a.	2,4	1,2	0,9	0,9	2,2	2,4	2,8	3,2
IPPI, creștere f-a-p, %	1,0	0,3	0,2	-0,1	n.a.	-0,2	-0,3	-0,4	-0,1	0,4	0,2	0,8	1,4
Rata nominală de schimb MDL/USD (s-p)	16,53	16,85	16,84	16,58	16,71	16,86	17,13	17,23	17,14	17,10	17,16	17,31	17,89
Bani transferați de peste hotare, creștere f-a-p, %	14,2	16,1	13,5	6,4	2,0	-5,2	-10,6	-2,4	-6,5	-4,8	-5,9	-1,7	n.a.
Agregatul monetar M2, creștere f-a-p, %	13,0	13,6	13,1	11,9	n.a.	13,5	11,8	12,0	10,0	7,9	7,2	7,6	11,2
Rata de bază a BNM, %	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Rata dobânzii pentru depozite bancare, %	4,46	4,20	4,58	4,44	n.a.	4,51	4,59	4,45	4,10	4,43	4,35	4,36	4,4
Rata dobânzii pentru credite bancare, %	9,00	8,63	8,72	8,67	n.a.	8,50	8,52	8,45	8,61	8,34	8,30	8,17	8,0
Ponderea creditelor neperformante în total credite, %	15,6	15,2	14,7	14,4	n.a.	13,5	13,3	13,4	12,5	12,2	11,9	11,5	10,9

Sursa: BNS, BNM, estimările EG

Tabelul 2. Principalii indicatori trimestriali

Indicatorul	T1:17	T2:17	T3:17	T4:17	T1:18	T2:18	T3:18	T4:18	T1:19
Rata reală de creștere a PIB-lui, f-a-p, %	3,2	2,6	5,3	6,4	3,7	5,2	3,4	3,9	n.a.
Producția agricolă, creștere f-a-p, %*	1,1	-5,0	3,7	9,1	1,0	7,2	0,2	2,5	-2,0
Lucrări de construcție, creștere f-a-p, %*	1,7	2,7	2,1	2,3	-1,7	4,2	15,6	14,5	n.a.
Investiții în active materiale pe termen lung, creștere f-a-p, %*	-1,2	2,5	2,4	1,3	2,9	7,4	13,5	12,3	n.a.
Influx net de ISD, mil. USD	39,7	35,1	70,8	4,1	99,8	24,8	16,4	47,8	n.a.
Salariul real, creștere f-a-p, %	6,8	5,8	3,5	4,7	7,7	9,5	8,9	13,2	n.a.
Rata șomajului, %	3,8	6,3	3,5	3,4	3,3	3,0	2,2	2,9	n.a.
Rata de ocupare a forței de muncă, %	38,5	37,7	42,6	42,4	39,2	45,0	46,2	39,0	n.a.

Notă: *- cumulativ; (e) – estimat;

Sursa: BNS, BNM, estimările EG